

عزم راسخ جهانی جهت عبور از معضل خشکسالی

ساغر داراب زند

نکات کلیدی:

- ✓ خشکسالی‌ها نباید به فاجعه تبدیل شوند.
- ✓ راه‌حل به اشتراک‌گذاری دانش و اطلاعات در سطح جامعه، در ارائه آموزش، حکمرانی مناسب و تامین منابع مالی کافی نهفته است.
- ✓ جوامعی که با اثرات بحران‌های تغییرات اقلیمی مواجه‌اند، نیازمند حمایت‌های اساسی در جهت سازگار نمودن تکنیک‌های مدیریت اراضی و کشاورزی، احیاء اراضی تخریب‌یافته و همچنین تقویت میزان تاب‌آوری برای جبران تأثیرات معضل خشکسالی هستند.

خشکسالی با فراوانی‌های گوناگون همواره در مناطق جهان رخ داده و شدت و توالی آن‌ها نیز در حال افزایش می‌باشد. طی دو دهه اخیر، این روند زندگی ۱.۴ میلیارد نفر را در سراسر جهان تحت تاثیر خود قرار داده که این میزان از سال ۲۰۰۰ میلادی به بعد از نظر تعداد و زمان حدود ۳۰ درصد افزایش یافته است. در همین راستا، قاره آفریقا شاهد بیشترین افزایش شدت و توالی خشکسالی‌ها بوده و به تدریج تمام قاره‌ها از آسیا-اقیانوسیه تا اروپا نیز تحت تاثیر این معضل قرار گرفته‌اند.

بر اساس برآوردهای موجود، خشکسالی تا سال ۲۰۵۰ میلادی ممکن است بیش از سه چهارم از جمعیت جهان را تحت تاثیر خود قرار داده و قریب به ۲۱۶ میلیون نفر را نیز مجبور به مهاجرت گرداند. و در صورتی که وضع به همین منوال پیش برود، آنگاه شاهد جهانی خواهیم بود عاری از آب شیرین و خاک غنی و حاصلخیز، که این خود به آرزوی میلیاردها نفر تبدیل خواهد گردید. این وضعیت احتمالاً سبب ایجاد ناآرامی، قحطی و زبان‌های اقتصادی هنگفتی در این جهان متصل‌به‌هم شده، همه ما را تحت تاثیر خود قرار داده، و مانع دستیابی به اهداف توسعه پایدار از جمله هدف شماره ۲ (جهانی عاری از گرسنگی) و هدف شماره ۶ (آب سالم و بهداشتی) خواهد گردید.

با این وجود، راه‌حل‌هایی برای مقابله با این معضل و کاهش اثرات آن وجود دارد. خشکسالی، برخلاف بسیاری از مخاطرات طبیعی و انسانی دیگر، بخوبی قابل‌پیش‌بینی بوده و به‌آرامی و به‌صورت چرخه‌ای اتفاق می‌افتد. این امر بدین معنی است که می‌توان زودتر و پیش از وقوع آن از بحران‌های درپیش رو ممانعت نماییم.

جنگل‌ها نقشی محوری در تحقق این اهداف دارند. جنگل‌زدایی و تخریب جنگل منجر به تشدید شرایط برای تبدیل خشکسالی به فجایع بزرگ و متعاقب آن وقوع سیلاب، حریق در عرصه‌های منابع طبیعی و توفان‌های شن و پیامدهای آن می‌گردند. در دهه‌های اخیر و بر اساس شواهد موجود، احیاء جنگل‌های تخریب یافته سبب کاهش چشمگیر اثرات خشکسالی شده است.

در همین ارتباط، فعالیت‌های گسترده‌ای در راستای محافظت از جهان در مواجهه با معضل خشکسالی در حال انجام بوده که در این میان می‌توان به شاخص‌ترین آن «ابتکار دیوار بزرگ سبز در قاره آفریقا»^۱ با هدف اصلی احیاء ۱۰۰ میلیون هکتار از عرصه‌های تخریب یافته آفریقا و ایجاد تحول در زندگی میلیون‌ها انسان در یکی از فقیرترین نواحی جهان تا سال ۲۰۳۰ میلادی، ابتکار احیاء عرصه‌های جنگلی آفریقا^۲ نیز با هدف احیای ۱۰۰ میلیون هکتار از عرصه‌های جنگلی (تا سال ۲۰۳۰) و دیگری دستور کار کلان آفریقا در خصوص احیاء اکوسیستم‌ها^۳ با آرمان احیاء ۲۰۰ میلیون هکتار اشاره نمود.

^۱ این ابتکار در دومین شماره بولتن اطلاع‌رسانی امور بین‌الملل شرح داده شده است. لطفاً به سایت سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری به آدرس www.frw.ir - قسمت بولتن اطلاع‌رسانی مراجعه شود.

^۲ the African Forest Landscape Restoration Initiative (AFR100)

^۳ Pan-African Agenda on Ecosystem Restoration

در همین راستا، سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد-فائو نیز با ارائه مدل ابتکاری و موفقیت آمیز پروژه اقدامات مقابله با بیابانزایی^۴ در حمایت از کشاورزان کوچک مقیاس، مسیر را برای پیاده نمودن عملیات احیایی در مقیاس وسیع هموار ساخته است. در این پروژه از سال ۲۰۱۴، نسبت به احیاء ۷۰ هزار هکتار از اراضی در ۱۱ کشور اقدام شده است.

هر چند که این دستاوردها امیدبخش و دلگرم کننده باشند، اما باید این واقعیت را بپذیریم که هنوز در ابتدای مسیر پرداختن به حل این معضل بوده و راه طولانی در پیش رو داریم.

در همین ارتباط، وجود یک اراده سیاسی واقعی و متعهدانه برای عمل به تعهدات ۱۴۰ کشور جهان در بیست و ششمین نشست کنفرانس اعضاء متعهد تغییرات اقلیمی در گلاسکو- انگلستان^۵ (۳۱ اکتبر لغایت ۱۳ نوامبر ۲۰۲۱) نسبت به توقف و معکوس نمودن روند جنگل زدایی و تخریب سرزمین تا سال ۲۰۳۰ میلادی و حمایت از فعالیتهای احیایی و تولید و مصرف پایدار ضروری می باشد.

این توافقات و اهداف تعیین شده در سالهای اخیر از لحاظ حقوقی الزام آور نبوده و به همین دلیل در حد شعار و حرف باقی می ماند، مگر آنکه دولت ها بخواهند این موارد را در اولویت کاری خود قرار دهند.

^۴ این مدل ابتکاری در شماره ۱۱۸ فصلنامه علمی-اقتصادی اجتماعی جنگل و مرتع (بهار ۱۴۰۱) به تفصیل به آن پرداخته شده است

^۵ 26th UN Climate Change Conference of the Parties (COP26) in Glasgow on 31 October – 13 November 2021.

دولت‌ها باید عزم راسخ خود را با اجرایی‌کردن راهبردها و سیاست‌ها جهت دستیابی به تغییرات مورد نیاز به میزان لازم نشان دهند. به علاوه لازم است مشارکت کلیه دست اندرکاران و ذینفعان را در پیشبرد اهداف مربوطه تضمین و از همه مهم‌تر، منابع مالی لازم را برای اجرایی شدن آن تامین نمایند. در حال حاضر، عدم سرمایه‌گذاری کافی جهت دستیابی به اهداف تعیین شده مزبور تا سال ۲۰۳۰ و پس از آن، یک اقتصاد کاذب و نادرست محسوب می‌گردد.

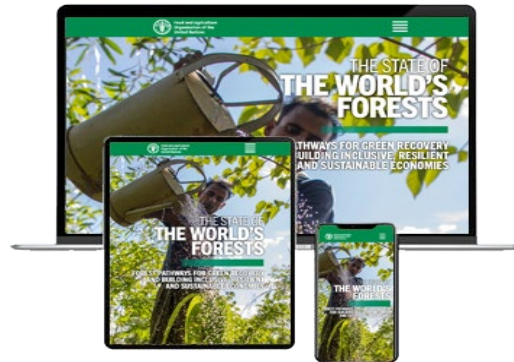
از سال ۱۹۹۸ لغایت ۲۰۱۷ میلادی، وقوع خشکسالی در سطح جهان منجر به ایجاد زیان‌های اقتصادی بالغ بر ۱۲۴ میلیارد دلار شده است. بر اساس پیش‌بینی‌های صورت گرفته، چنانچه میزان گرمایش کره زمین تا سال ۲۱۰۰ میلادی به ۳ درجه سانتیگراد برسد، زیان‌های خشکسالی ۵ برابر میزان فعلی خواهد گردید.

با محدود نمودن گرمایش جهانی به میزان ۱.۵ درجه سانتیگراد همراه با پیاده نمودن عملیات احیایی مناسب و مدیریت یافته و همچنین بهبود شیوه‌های مدیریت آب، احتمال وقوع خشکسالی‌های شدید را به طور چشمگیری کاهش خواهد داد.

می‌دانیم که هر یک دلاری که برای احیاء سرزمین سرمایه‌گذاری شود به صورت بالقوه منجر به بازگشت ۷ تا ۳۰ دلار خواهد گردید، باین حال به نظر می‌رسد که سرمایه‌گذاری در حوزه پیشگیری به اندازه درمان برای دولت‌ها جذاب نیست.

در کتاب «وضعیت جنگل‌های جهان در سال ۲۰۲۲» که از انتشارات کلیدی فائو به شمار می رود، احیاء جنگل‌ها به عنوان یکی از سه مسیر و گام اساسی در راستای پیشگیری از تخریب‌های زیست‌محیطی، به موازات افزایش تاب‌آوری و ایجاد منافع اقتصادی پایدار برای کشورها معرفی شده است.

همه‌گیری بیماری کووید ۱۹ تجربه‌ای دردناک در مورد تبعات سرمایه‌گذاری نکردن جهت آمادگی برای فجایع قابل پیشی‌بینی در اختیارمان قرار داد. پس لازم است بدانیم طالب چه دنیایی بوده و قصد داریم چه جهانی را برای نسل‌های آینده باقی بگذاریم و آنگاه اقدامات قاطعانه‌ای برای حفظ آن انجام دهیم.

منابع مورد استفاده:

[https://www.fao.org/in-action/action-against-desertification/partners/countries/en/-](https://www.fao.org/in-action/action-against-desertification/partners/countries/en/)

<https://unfccc.int/conference/glasgow-climate-change-conference-october-november-2021>

<https://sdg.iisd.org/commentary/guest-articles/droughts-will-change-our-world-unless-we-act-now/>